

Marek Saj

Doktorat ks. Krzysztofa Mierzejewskiego

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 53/3-4, 392-395

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DOKTORAT
KS. KRZYSZTOFA MIERZEJEWSKIEGO

Dnia 8 czerwca 2010 roku na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie odbyła się publiczna obrona pracy doktorskiej Ks. mgr Krzysztofa Mierzejewskiego, absolwenta wyżej wymienionego Wydziału. Doktorant przedłożył Radzie Wydziału rozprawę pt. *„Uzależnienie od Internetu jako przyczyna niezdolności do zawarcia małżeństwa w świetle prawa kanonicznego”*. Praca doktorska została napisana na Wydziale Prawa Kanonicznego UKSW pod kierunkiem Ks. prof. UKSW dr hab. Jana Krajczyńskiego. Recenzentami rozprawy byli: Ks. prof. dr hab. Stanisław Paździor z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego im. Jana Pawła II oraz Ks. prof. dr hab. Wojciech Góralski z Wydziału Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Praca Ks. mgr Krzysztofa Mierzejewskiego składa się ze Spisu treści (s. 2-4); Wykazu skrótów (s. 5-6); Wstępu (s. 7-16); Rozdziału I: „Charakterystyka uzależnienia od Internetu” (s. 17-58); Rozdziału II: „Uzależnienie od Internetu a niezdolność osoby do zawarcia małżeństwa” (s. 59-177); Rozdziału III: „Dowodzenie niezdolności konsensualnej z powodu uzależnienia od Internetu” (s. 178-220); Zakończenia (s. 221-225); oraz z Bibliografii (s. 226-251).

Doktorant w swojej autoprezentacji rozprawy doktorskiej wskazał na kilka podstawowych założeń swoich badań. Na samym początku zwrócił uwagę, że Internet jest ogólnosiwiatową siecią komputerową. Początki Internetu sięgają 1969 roku, a obecnie korzystanie z niego jest powszechne. Internet stwarza ogromne możliwości dostępu do informacji, kontaktu z ludźmi na całym świecie, wymiany poglądów, korzystania z rozrywki, przesyłania informacji, dokonywania zakupów. Jednocześnie coraz częściej zwraca się uwagę na negatywne efekty użytkowania Internetu, np. na przestępczość internetową, kradzieże numerów kart kredytowych, naruszanie praw autorskich, dostęp do pornografii, destrukcyjny wpływ gier komputerowych dostępnych dzięki Internetowi, wreszcie na możliwość uzależnienia się od korzystania z tego medium. Wyniki badań pokazują jednoznacznie, że w zachowaniach części internautów obserwuje się problemy stanowiące konsekwencję nadmiernego zaangażowania w używanie tego medium. Prawdopodobnie pierwszym specjalistą, który już w 1995 roku dostrzegł zagrożenie ze strony Internetu, był psychiatra I. Goldberg. Odmawiał on jednak uznania tego zjawiska za uzależnienie. Problem uzależnienia od Internetu poruszyła po raz pierwszy K. Young w 1996 roku na konwencji Amerykańskiego Towarzystwa Psychologicznego w Toronto. Zwróciła ona uwagę na fakt, że niektórzy użytkownicy sieci komputerowej stali się uzależnieni od korzystania z niej, podobnie jak inni uzależniają się od narkotyków, alkoholu czy hazardu. Dzisiaj w środowisku

naukowym najczęściej przyjmuje się istnienie uzależnienia od Internetu, choć bywają też w tym względzie głosy sceptyczne.

Orzecznictwo Roty Rzymskiej w ostatnich latach uznało fakt, że oprócz nałogów spowodowanych określonymi substancjami, np. alkoholem czy narkotykami, również uzależnienia niesubstancjalne, a do takich zalicza się między innymi uzależnienie od Internetu, mogą powodować niezdolność do ważnego zawarcia małżeństwa. W orzeczeniach rotalnych brakuje wyroków, w których uzależnienie od Internetu byłoby badane i oceniane jako bezpośrednia przyczyna zaistnienia nieważności małżeństwa. Istnieją jednak wyroki tego trybunału, w których występuje wątek nieodpowiedzialnego używania Internetu. Wiele wyroków rotalnych podejmuje zagadnienia analogiczne w odniesieniu do skutków, jakie powoduje uzależnienie od Internetu oraz prezentuje ogólne zasady postępowania dotyczące uzależnienia i zjawisk wykazujących podobieństwo do nałogu internetowego. Głównymi źródłami opracowania podjętego zagadnienia stały się więc orzeczenia rotalne oraz wyroki sądów Kościołów partykularnych, w których pojawia się wątek uzależnienia od Internetu, dalej Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku oraz inne dokumenty papieskie i soborowe, a także Katechizm Kościoła Katolickiego. W prezentowanej rozprawie nauka o małżeństwie, przedstawiona na podstawie dokumentów Kościoła powszechnego, została odniesiona do sytuacji życiowej osób dotkniętych nałogiem internetowym. Niezwykle istotne były więc również wyniki badań psychologicznych, które ukazują złożoność zjawiska uzależnienia od Internetu. Na podstawie rezultatów tych badań można aplikować naukę Kościoła do uwarunkowań życia osób uzależnionych od Internetu.

Uzależnienie od Internetu jest zjawiskiem nowym i dlatego nie jest wyczerpująco opisane. Dostępne opracowania zajmują się przede wszystkim stroną psychologiczną tego nałogu: jego przyczynami, skutkami i możliwościami terapii. Zagadnienie wpływu wymienionego uzależnienia na zdolność osoby do zawarcia małżeństwa w świetle prawa kanonicznego nie zostało dotychczas podjęte w literaturze. W sprawach o nieważność małżeństwa, prowadzonych w niektórych sądach kościelnych występuje wątek uzależnienia od Internetu, chociaż nie jest on badany jako bezpośrednia przyczyna niezdolności do zawarcia małżeństwa. Można jednak z dużym prawdopodobieństwem przewidywać, że sprawy, w których uzależnienie od Internetu wystąpi jako bezpośrednia przyczyna niezdolności, w niedalekiej przyszłości będą prowadzone w sądach kościelnych. Zjawisko uzależnienia od Internetu, z powodu rozwoju sieci komputerowej, dotyka bowiem przede wszystkim ludzi młodych, korzystających na co dzień z komputerów i dopiero wchodzących w dorosłe życie. W tym kontekście podjęcie omawianego w tej pracy tematu może okazać się pomocne w sądownictwie kościelnym w stosowaniu zasad prawnych do uzależnienia od Internetu.

Celem dysertacji było zatem zbadanie skutków wywieranych przez uzależnienie od Internetu w kontekście zdolności osoby do zawarcia małżeństwa w świetle prawa kanonicznego. Podjęta została próba wskazania, w jakim stopniu i w jakich aspektach wspomniane uzależnienie, a właściwie jego skutki, wpływają na niezdolność do wyrażenia konsensu małżeńskiego, a w konsekwencji na nieważność zawartego małżeństwa sakramentalnego. Celem rozprawy było również zbadanie możliwości udowodnienia nieważności zawartego małżeństwa sakramentalnego przed sądem kościelnym. Zdaniem Autora uzależnienie od Internetu może powodować niezdolność osoby do zawarcia małżeństwa.

Pierwszy rozdział pracy przedstawia zjawisko uzależnienia od Internetu. Uwzględnione w nim zostało pojęcie uzależnienia w ogólności, omówione przyczyny i skutki uzależnienia od Internetu, a także wskazane możliwe współwystępujące z omawianym zjawiskiem inne uzależnienia. W tej części pracy użyta została metoda analityczno-historyczna. Rozdział drugi skupia się na wpływie skutków uzależnienia od Internetu na ewentualną niezdolność osoby do zawarcia małżeństwa. Kanon 1095 Kodeksu Prawa Kanonicznego, który traktuje o niezdolności konsensualnej do zawarcia małżeństwa, był podstawą analizy wspomnianego wpływu. Dlatego po omówieniu ważnych dla niniejszej pracy aspektów niezdolności konsensualnej, Autor rozpatruje kolejno uzależnienie od Internetu jako przyczynę poważnego braku rozeznania oceniającego co do istotnych praw i obowiązków małżeńskich oraz jako przyczynę pochodzącą z natury psychicznej niezdolności do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich. Rozdział kończy się podsumowaniem najważniejszych wniosków i spostrzeżeń. W tym oraz w następnym rozdziale została użyta metoda analityczno-syntetyczna. W rozdziale trzecim zamieszczone zostały sugestie dotyczące sądowego dowodzenia nieważności zawartego małżeństwa między osobami, z których przynajmniej jedna była w momencie zawierania uzależniona od Internetu. Rozdział ten rozpoczyna się od omówienia, w kontekście uzależnienia od Internetu, ogólnych reguł obowiązujących przy dowodzeniu niezdolności. Następnie zaprezentowane zostały uwagi odnośnie do etapu wstępnego i etapu instrukcji sprawy. Kolejnymi kwestiami, które zostały poruszone w tej części pracy są konieczne środki dowodowe, które należy wykorzystać w procesie. Rozdział kończą uwagi dotyczące dowodzenia niezdolności osoby uzależnionej od Internetu do zawarcia małżeństwa w świetle prawa kanonicznego.

Podsumowując swoją prezentację Doktorant stwierdził, iż uzależnienie od Internetu jest uzależnieniem należącym do grupy tzw. nowych uzależnień, których cechą charakterystyczną jest uzależnienie od czynności, a nie, jak to ma miejsce w znanych dotychczas nałogach, od substancji. Związane z utratą kontroli nad zachowaniem powoduje ono u niektórych poważne zaburzenia natury psychicznej. Głównymi skutkami uzależnienia od Internetu są dysfunkcje poznawcze, naruszenie wolności wewnętrznej oraz

powikłania w sferze relacji międzyludzkich. Wspomniane uzależnienie oddziałuje na każdą jednostkę inaczej, dlatego nie u wszystkich, którzy wiele czasu spędzają przed komputerem, wystąpią podobne objawy. Jak wskazują badania, wielkie znaczenie ma tutaj typ osobowości, skłonności wynikające z charakteru, czy wreszcie okoliczności, które wpływają na życie człowieka. Podobnie jak nie każdy, kto nadużywa czasu spędzanego „w Internecie”, popadnie w uzależnienie od tego medium, nie każdy też, kto może zostać uznany za uzależnionego od używania Internetu, będzie niezdolnym do ważnego wyrażenia zgody małżeńskiej. Każdy przypadek musi być prześledzony osobno, łącznie z wydającą się niezbędną ekspertyzą psychologiczną. Biorąc pod uwagę zróżnicowany przebieg nałogu internetowego, różnorodność osobowości i charakterów ludzkich oraz rozmaity stopień podatności na uzależnienia, nie sposób ustalić generalnej zasady, która znalazłaby zastosowanie w odniesieniu do wszystkich form i stadiów uzależnienia od Internetu. Wydaje się, że z każdym rokiem stan wiedzy na temat uzależnienia od Internetu będzie większy, co niewątpliwie ułatwi prowadzenie dalszych badań w tym przedmiocie oraz wydawanie wyroków w sprawach o stwierdzenie nieważności małżeństwa, w których występuje uzależnienie od Internetu.

Obydwaj recenzenci wskazali pozytywne jak i negatywne walory dysertacji Ks. mgr Krzysztofa Mierzejewskiego i w końcowych wnioskach ocenili ją jako odpowiadającą wymogom stawianym przez prawo rozprawie doktorskiej, tak pod względem merytorycznym jak i formalnym. Podkreślili też, że Autor dobrze zrealizował swe badawcze zamierzenia.

Rada Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW, biorąc pod uwagę wyniki egzaminu doktorskiego, walor naukowy przedłożonej pracy właściwy dla rozpraw doktorskich, opinie recenzentów oraz pozytywny wynik obrony, nadała Ks. mgr Krzysztofowi Mierzejewskiemu stopień naukowy doktora nauk prawnych w zakresie prawa kanonicznego.

o. Marek Saj CSSR

NOWI MAGISTRZY PRAWA KANONICZNEGO

W ostatnim czasie dyplom magistra prawa kanonicznego uzyskali następujący absolwenci Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW:

B i e n i e k Paweł, przedkładając pracę pt. *Rola i zadania kapituły generalnej w zarządzie instytutem życia konsekrowanego*, napisaną pod kierunkiem ks. prof. dra hab. J. Kałowskiego;